

Ik betaal, wij betalen. Of betaalde jij?

- Ik kan werkwoorden herkennen in de tegenwoordige en verleden tijd, het enkelvoud en meervoud, de 1e, 2e en 3e persoon.
- Ik kan de infinitief van werkwoorden noteren.
- Ik kan de stam en de uitgang van werkwoorden aanduiden.
- Ik weet dat sommige werkwoorden van klank veranderen in de verleden tijd en kan dat toepassen.

Ik doe, jij doet, wij doen allemaal iets

- Ik kan het onderwerp en de rest van de zin aanduiden.
- Ik kan in de rest van de zin de werkwoorden, waaronder de persoonsvorm, aanduiden.

1 Lees de taalweters.

Wat is een onderwerp?

In een zin zeggen we iets over iets of iemand.
Waarover of over wie? Dat is het onderwerp van die zin.
Het is niet altijd eenvoudig om het onderwerp in een zin op te sporen.

Bv. Opa en oma komen vandaag logeren.

Hoe vind ik het onderwerp?

Met dit trucje lukt het altijd:

- 1 Maak een ja-nee vraag.
- 2 De persoonsvorm komt vooraan te staan.
- 3 Het onderwerp komt na de persoonsvorm.

Bv. Lotta is altijd blij als Finn komt logeren.
→ Is Lotta altijd blij als Finn komt logeren?

Schipper, mag ik overvaren?
→ Mag ik overvaren, schipper?

Het onderwerp markeer je geel.

Ik ben het onderwerp van mijn zin, meester!

1

Waaruit bestaat een zin?

Een zin bestaat heel vaak uit een onderwerp en wat er over dat onderwerp wordt gezegd (= de rest van de zin).

Bv. Na deze les zijn we heel slimme kinderen.

Over wie of waarover wordt er
in de zin iets gezegd?
Wat is het onderwerp?

we

Had je ooit gedacht dat
we het onderwerp van
een zin zouden zijn?

Wat wordt er in de zin over
het onderwerp gezegd?
(= de rest van de zin)

zijn heel slimme kinderen na deze les

1

Hoe herken ik een werkwoord?

- > Werkwoorden zeggen wat iemand **doet**.
Bv. fietsen, lopen, koken, dansen ...
- > Werkwoorden zeggen wat er **gebeurt**.
Bv. sneeuwen, waaien, hagelen, regenen ...
- > Werkwoorden zeggen wat iemand **is** of **wordt**.
Bv. zijn, worden, lijken, blijven ...
- > Werkwoorden kunnen **veranderen** in de zin.
Ze geven aan of iets nu gebeurt of vroeger gebeurde.
Bv. Ik **loop** naar school. ↔ Ik **liep** naar school.
- > In een zin kunnen **meerdere** werkwoorden staan.
Bv. De jongen **heeft** zijn boek **vergeten**.

Is slapen ook geen
werkwoord, juf?

1

Wat is een persoonsvorm?

De persoonsvorm is de werkwoordsvorm die bij het onderwerp past.
Dat onderwerp kan een persoon, dier, plant of voorwerp zijn.
De persoonsvorm staat meestal in de buurt van het onderwerp.

Bv. Ik sta, de leeuw staat, de huizen staan ...

Hoe vind ik de persoonsvorm?

Je vindt de persoonsvorm door een ja-nee vraag te stellen.
De persoonsvorm komt vooraan te staan.

Bv. Opa houdt van snorkelen. → Houdt opa van snorkelen?

Gevonden? Onderstreep dan steeds de persoonsvorm!

Vind ik zo de
persoonsvorm?

2 Lees de tekst.

Oorlog: geen kinderspel

Iedere jongen of meisje speelt af en toe wel eens oorlogje. Gelukkig schieten ze niet met echte kogels. Maar voor sommige kinderen in Afrika is dat helaas wel de realiteit. Zij worden ingezet als kindsoldaten.

Kindsoldaten vechten in echte oorlogen. Met echte wapens. Op leven en dood. Er zijn ook kinderen die de soldaten moeten helpen: ze brengen boodschappen, ze maken eten klaar ...

Alle kinderen die onder dwang meewerken aan een gewapend conflict, worden kindsoldaten genoemd.

3 a Markeer in elke zin:

 het onderwerp.

 de rest van de zin.

b Schrijf onder elke zin de ja-nee vraag.

c Onderstreep telkens de persoonsvorm.

- 1 Iedere jongen of meisje speelt af en toe wel eens oorlogje.

Ja-nee vraag: Speelt iedere jongen of meisje af en toe wel eens oorlogje?

- 2 Zij worden ingezet als kindsoldaten.

Ja-nee vraag: Worden zij ingezet als kindsoldaten?

- 3 Gelukkig schieten ze niet met echte kogels.

Ja-nee vraag: Schieten ze gelukkig niet met echte kogels?

- 4 Kindsoldaten vechten in echte oorlogen.

Ja-nee vraag: Vechten kindsoldaten in echte oorlogen?

4 Lees de taalweter.

1

Welke werkwoorden veranderen van klank? Welke niet?

De meeste werkwoorden krijgen in de verleden tijd *-de(n)* of *-te(n)* bij de stam.

Bv. speel – speelde, werk – werkte, hoor – hoorde ...

Sommige werkwoorden veranderen van klank in de verleden tijd.

Bv. geef – gaf, drink – dronk, loop – liep ...

Hoe weet ik of een werkwoord wel of niet van klank verandert?

Daar bestaat jammer genoeg geen trucje voor.

Of toch: veel luisteren en lezen.

Je kunt ook een lijstje aanleggen van werkwoorden die van klank veranderen.

Raar, het is
'ik hoopte',
maar niet
'ik loopte'?

5 Lees de tekst.

Getuigenis van Daniel Bonga

"Ik vocht in de oorlog in Sierra Leone. Het heeft mijn leven getekend. De oorlog vernietigde mijn dromen. Hij heeft mijn jeugd en mijn schooljaren kapotgemaakt. Hij heeft mijn levenslust en moed gekraakt. Ik hoop dat andere kinderen dit niet meer moeten meemaken. We moeten hier iets aan veranderen."

6 a Onderstreep in elke zin de persoonsvorm.

b Duid aan of de zin in de tegenwoordige (t.t.) of verleden tijd (v.t.) staat.

c Staat de zin in de verleden tijd? Schrijf onder de zin de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd. Staat de zin in de tegenwoordige tijd? Schrijf onder de zin de persoonsvorm in de verleden tijd.

	t.t.	v.t.
1 Ik <u>vocht</u> in de oorlog in Sierra Leone.	☐	☒
<u>vecht</u>		
2 De oorlog <u>vernietigde</u> mijn dromen.	☐	☒
<u>vernietigt</u>		
3 Ik <u>hoop</u> dat andere kinderen dit niet meer moeten meemaken.	☒	☐
<u>hoopte</u>		
4 We <u>moeten</u> hier iets aan veranderen	☒	☐
<u>moesten</u>		

1

Wat betekenen de 1e, 2e en 3e persoon van het werkwoord?

b

Ben ik de eerste persoon?

Voor mij ben jij de tweede persoon en is hij de derde persoon.

Enkelvoud	
1e persoon	ik loop
2e persoon	jij/u loopt
3e persoon	hij/zij (ze)/het loopt

Meervoud	
1e persoon	wij lopen
2e persoon	jullie lopen
3e persoon	zij (ze) lopen

1

Wat is de stam?

b

De stam is een vorm van een werkwoord.

Als je de verschillende vormen van een werkwoord naast elkaar zet, kom je telkens een gelijk deel tegen: het deel dat je overhoudt als je van de infinitief *-(e)n* wegneemt.

Bv. drinken – ik **drink** – jij **drinkt** – wij **drinken**
 zien – ik **zie** – jij **ziet** – wij **zien**

Dat gelijke deel noem je **de stam**. De stam eindigt op de kijklletter.

Bv. infinitief: werken de stam: werk ik werk
 infinitief: antwoorden de stam: antwoord ik antwoord

1

Wat is de uitgang?

b

Het deel dat je achteraan de stam toevoegt als je een werkwoord gebruikt, noem je **de uitgang**.

Bv. ik drink ik zie
 hij drink**t** hij ziet**t**
 jij drink**t** jij ziet**t**
 wij drink**en** wij zien**n**
 jullie drink**en** jullie zien**n**
 zij drink**en** zij zien**n**

Ik drink nooit thee.

1

Wat is een infinitief?

De infinitief is een soort moedervorm van een werkwoord. Het is de vorm die je terugvindt in een woordenboek.

Bv. werken, slapen, eten, schrijven ...

Je vindt de infinitief door een minizin te maken met *ik zal*.

Bv. Ik zal **slapen**. Ik zal **kopen**.

Ik moet werken.
Is dat definitief?

Werken is
de infinitief.

8

Lees de tekst.

Getuigenis van James Opoka

"De rebellen ontvoerden me toen ik twaalf was. De commandant leidde me op om soldaat te worden. Ik kreeg een geweer in de handen geduwd. Ik moest leren schieten. Tijdens een gevecht raakte ik gewond aan mijn been. De commandant liet me voor dood achter. Gelukkig stierf ik niet. Ik leef nog, maar ik voel nog steeds de pijn. Iedereen moet deze gruweldaden veroordelen."

9

a Vul de tabellen aan.

b Kleur in elke werkwoordsvorm:

de stam.

c Onderstreep telkens de uitgang.

Infinitief:	Tegenwoordige tijd	
	Enkelvoud	Meervoud
<u>leven</u>		
1e persoon	ik <u>leef</u>	wij <u>leven</u>
2e persoon	jij <u>leeft</u>	jullie <u>leven</u>
3e persoon	de kindsoldaat <u>leeft</u>	ze <u>leven</u>

Infinitief:	Verleden tijd	
	Enkelvoud	Meervoud
<u>sterven</u>		
1e persoon	ik <u>stierf</u>	wij <u>stierven</u>
2e persoon	jij <u>stierf</u>	jullie <u>stierven</u>
3e persoon	hij <u>stierf</u>	de vijanden <u>stierven</u>